

Єсенков Артем Валентинович –
здобувач кафедри кримінального права
та кримінології Донецького юридичного
інституту ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка

Особливості суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України “Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності”

У статті здійснено аналіз суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 256 КК України. Розглядаються теоретичні та практичні проблеми застосування кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 256 КК України.

Ключові слова: суб'єктивна сторона, злочин, сприяння учасникам злочинних організацій.

Відповідно до статистичних даних МВС України з 2001 по 2011 рік за вчинення злочину, передбаченого ст. 256 КК України, до кримінальної відповідальності було притягнуто лише одну особу (в 2004 р.). Зазначений показник є реальним відображенням ефективності застосування цієї норми у справі протидії злочинності. За цих умов виникає питання відносно якості кримінально-правової норми, якою передбачено відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Складовою цього питання є визначення суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України.

Від з'ясування складових суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 256 КК України, залежить правильна кваліфікація діянь суб'єкта сприяння або укриття, в окремих випадках лише за її ознаками стає можливим відмежувати згаданий злочин від суміжних за складом суспільно небезпечних діянь, а також значною мірою визначається ступінь суспільної небезпеки учасників сприяння учасникам злочинної організації або укриття їх злочинної діяльності, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на характер відповідальності та розмір і вид призначуваного судом винним покарання.

Необхідно відмітити, що питання кримінальної відповідальності та сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності досліджували такі вчені, як О. Ф. Бантишев, А. А. Вознюк, І. В. Годунов, Л. В. Дорош, В. С. Єгоров, В. П. Ємельянов, О. А. Єрмак, В. В. Кузнецов, О. М. Лемешко, М. І. Мельник, М. В. Палій, В. А. Робак, А. В. Савченко, С. В. Стадник, М. І. Хавронюк, М. А. Шнейдер, Р. М. Янович, С. С. Яценко та інші.

Проте, проблематика суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України, залишається недостатньо вирішеною. Тому метою цієї статті є дослідження суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України. На основі проведеного дослідження планується розробити пропозиції щодо вдосконалення зазначеної норми в досліджуваному аспекті.

Проблема суб'єктивної сторони складу злочину є однією з найбільш осяжних у кримінальному праві, не зважаючи на те, що саме поняття "суб'єктивна сторона" кримінальним законом не використовується, а є суто доктринальним. У межах нашого дослідження ми зупинимось лише на тих питаннях, які є суттєвими для аналізу внутрішнього змісту складу злочину, відповідальність за який передбачено ст. 256 КК України.

Методологічною основою пізнання психіки особи до вчиненого нею злочину є критерій її з'ясування через аналіз діяльності особи, яка вчинила злочин [1, с. 8]. Ось чому суб'єктивна сторона злочину повинна встановлюватись через перелік юридично значимих ознак об'єктивної сторони складу злочину, на підставі яких проводиться розподіл злочинів із формальним або матеріальним складом. Вони неоднаково відображаються у свідомості винного. Тому, в юридичній науці значна увага приділяється з'ясуванню змісту вини у злочинах із формальним складом, до яких відноситься і злочин, передбачений ст. 256 КК України.

Як обов'язкова ознака будь-якого злочину, вина відображає його об'єктивні ознаки, оскільки не існує вини абстрактної, відірваної від конкретного суспільно небезпечного діяння. Саме воно і складає предметний зміст вини, її матеріальне наповнення. Елементами вини, як і будь-якого психічного ставлення, є свідомість і воля, які в сукупності створюють зміст вини. Соціальна сутність вини "знаходить свій прояв у негативному або зневажливому ставленні особи, яка вчиняє суспільно небезпечне діяння, до тих інтересів, соціальних благ, цінностей, що охороняються кримінальним законом" [2, с. 130].

Вчиняючи злочин, передбачений ст. 256 КК України, винна особа знає, що надання допомоги учасникам злочинної організації, а тим самим і всій організації, укриття їхньої злочинної діяльності слугує її продовженню, розуміє, що цим вона сприяє організованій злочинній діяльності, а, отже, усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх діянь. Вона передбачає, що такі діяння призводять до того, що продо-

вжучься злочинна діяльність організації, а тим самим і заподіюється шкода громадській безпеці [3, с. 761].

Суб'єктивна сторона сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності характеризується низкою особливостей, а тому дослідження цього елемента потребує більш детального аналізу ознак, що його характеризують, насамперед прямого та непрямого умислу, оскільки цей злочин, на нашу думку, може бути вчинений за наявності переважно саме цих форм вини.

Структура злочинів із формальним складом така, що наслідки лежать за межами необхідних ознак об'єктивної сторони, а отже, й складу злочину. Вже тому суб'єкт не може бажати їх настання. Проте, ця обставина не включає умисної вини. Інтелектуальний момент у таких випадках охоплює лише свідомість, розуміння суспільної небезпечності скоєного діяння; ставлення до наслідків не виникає, та й не може виникнути. А вольовий момент обмежується бажанням скоїти конкретне діяння [4, с. 121].

Згідно з цим, учиняючи дії, передбачені диспозицією ст. 256 КК України, суб'єкт усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, а саме, що він:

- сприяє учасникам злочинних організацій;
- укриває злочинну діяльність учасників злочинних організацій;
- здійснює зазначені сприяння або укриття шляхом надання приміщень та/або сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів;
- здійснює інші дії по створенню умов, які сприяють злочинній діяльності учасників злочинної організації.

Аналізуючи зазначені “усвідомлення”, можна дійти таких висновків:

1. Усвідомлення особою свого сприяння учасникам злочинної організації може означати як те, що така особа знає, що певна злочинна організація створена й їй, кому вона допомагає, є її учасниками, так і те, що особа не знає про те чи створено взагалі або повністю злочинну організацію, або вона знаходиться на стадії формування. Адже природно для будь-якої організації людей формуватися поступово й тому певні учасники організації є наявними, а інші – перспективними. Тобто, одні учасники організації підшукують, вербують або просто чекають виходу з місць позбавлення волі інших й тому організацію не можна вважати створеною, але її учасників цілком можливо вважати наявними. Крім того, згідно з чинною редакцією ст. 256 КК України, можна сприяти і учасникам злочинної організації, яка “тимчасово не працює” у зв'язку, наприклад, із виїздом її організаторів за кордон на відпочинок. Тому фактичність того створена чи не створена, або “працює” чи “не працює” злочинна організація залишається та повинна залишатися поза усвідомленням винного при сприянні учасникам зло-

чинної організації. Крім того, переважна більшість осіб, які сприяють учасникам злочинних організацій, навряд чи може знати про відмінність організованої групи та злочинної організації. Крім того, переважна більшість зазначених осіб із об'єктивних причин недостатності інформації ніяк не можуть знати точно чи створена повністю злочинна організація, або вона знаходиться на стадії формування, які саме злочини вчинені та якими саме її представниками. Головне, на нашу думку, те, що особа має усвідомлювати на підставі можливо не повних і фрагментарних уявлень про діяльність злочинної організації, що вона об'єктивно сприяє саме учаснику чи учасникам організації, які вчиняють тяжкі злочини. Саме такі її позиції мають бути відображені у відповідних матеріалах кримінальної справи. Виходячи з цього, ми ніяк не можемо погодитися з авторами, які вважають, що аналізоване сприяння – це сприяння лише створеній злочинній організації [5, с. 166].

2. Чинна редакція ст. 256 КК України з формальної точки зору дозволяє притягнути до кримінальної відповідальності особу, яка заздалегідь не обіцяно сприяє учасникам злочинної організації, котрі в якості ексцесу виконавця вчиняють дії, що не охоплюються умислом інших співучасників злочинної організації. Наприклад, два учасники злочинної організації на ґрунті сумісного зловживання спиртними напоями гвалтують і вбивають жінку, а особа допомагає сховати труп, знаючи винних саме як учасників злочинної організації. Адже, здійснюючи таке сприяння, особа як створює умови для сприяння подальшій злочинній діяльності злочинної організації (ст. 256 КК України), так і вчиняє злочин, передбачений ст. 396 КК України, – приховує особливо тяжкий злочин. Можна припустити, що на практиці у зазначеному випадку, з'ясувавши всі ознаки приховування злочину та зазначивши їх у відповідних процесуальних документах, для подальшої кваліфікації в якості ідеальної сукупності, достатньо буде під час допиту та через показання свідків або самих учасників злочинної організації з'ясувати, що вина особа знала про участь вказаних вище гвалтівників і вбивць у злочинній організації.

3. Очевидно, що чинне формулювання ст. 256 КК України не враховує особливостей фактичного усвідомлення спільної злочинної діяльності. Особа, яка вчиняє сприяння у зв'язку з відсутністю юридичної освіти та просто фізично (у зв'язку з недостатністю інформації), не може повноцінно усвідомлювати всі ознаки злочинної організації та її діяльності. Тому доцільно формулювати текст статті, виходячи з можливості усвідомлення лише найбільш суттєвих ознак злочинної організації та її діяльності.

Вольова ознака прямого умислу – це бажання настання передбачуваних наслідків своєї дії чи бездіяльності. Тобто, прямий умисел як форма вини характеризується певним вольовим відношенням суб'єкта до суспільної небезпечності та протиправності вчинюваного діяння. Психічне ставлення суб'єкта до вчинення злочину, передбаченого ст. 256 КК України,

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

полягає не лише в тому, що він усвідомлює об'єктивні ознаки цього злочину, але й бажає вчинити це діяння. Вольовий момент указанного злочину означає бажання суб'єкта, щоб:

- учасники злочинних організацій продовжували свою злочинну діяльність;

- злочинна діяльність учасників злочинних організацій не була викрита;

- учасники злочинної організації могли використовувати надані приміщення та/або сховища, транспортні засоби, інформацію, документи, технічні пристрої, гроші, цінні папери;

- були створені інші умови, які сприяють злочинній діяльності учасників злочинної організації.

Теорією кримінального права за часом виникнення і формування виділяються умисел заздалегідь обдуманий і такий, що виник раптово. Те, що вчинення злочину, передбаченого ст. 256 КК України, вчиняється “заздалегідь не обіцяно”, вказує на умисел, який виник раптово. І за загальним правилом, якщо укриття або сприяння вчиняється “заздалегідь обіцяно”, то відразу ж виникає співучасть у злочині, за наявності її об'єктивних ознак.

Сприяння учасникам злочинної організації для суб'єкта злочину може полягати лише у сприянні злочинній організації в цілому. Інакше винний сприяє вчиненню або укриттю злочину. По суті саме сприяння злочинній організації в цілому і мав на увазі законодавець у ст. 256 КК України, оскільки, завершуючи диспозицію норми, вказав – “здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють злочинній діяльності учасників злочинної організації”.

В науці кримінального права в цілому справедливо визнано, що злочини з формальним складом можуть бути вчинені тільки з прямим умислом [6, с. 133]. Проте, з такою пропозицією не можна повністю погодитися. Дійсно, відсутність у законодавчій характеристиці об'єктивної сторони формальних складів вказівки на обов'язковість наслідків виключає і необхідність обов'язкового встановлення психічного ставлення до них: бажання чи свідомого допущення. Між тим, такий аргумент неприродно зменшує різницю у суспільній небезпеці прямого та непрямого умислу. В аналізованому нами злочині особа може поєднувати в собі ознаки прямого та непрямого умислу, а саме бажати на ґрунті особистих уподобань допомагати учасникам злочинної організації, або не бажати, а лише свідомо допускати створення умов для діяльності злочинної організації в цілому. Викладене дозволяє зробити висновок, що психічне ставлення особи до діяння, передбаченого ст. 256 КК України, може виявлятися у подвійній формі умисної вини: особа усвідомлює, що сприяє учасникам злочинної організації та бажає це робити, але не бажає, а свідомо допускає створення умов для діяльності злочинної орга-

нізації в цілому. При цьому безперечно, що особа може вчиняти аналізований злочин і виключно з прямим умислом, тобто бажати як сприяти учасникам злочинної організації, так і створити умови для діяльності злочинної організації в цілому. Проте, різниця у зазначених ставленнях особи до вчиненого має бути відображена й при призначенні покарання винному. Адже не можна однаково карати особу, яка байдуже ставилася до діяльності злочинної організації в цілому, вболіваючи лише за окремих її представників та особу, яка бажала певним чином забезпечити діяльність злочинної організації. Різниця у запропонованих ставленнях відображає “ступінь включення” винної особи у злочинну діяльність і ступінь “єднання” зі злочинним світом.

Розглянемо ситуацію, коли злочин, передбачений ст. 256 КК України, вчиняється з непрямим умислом. Для цього скористуємося методом соціального моделювання. Наприклад, особа надає сприяння двом учасникам злочинної організації шляхом надання транспортного засобу для переміщення певним регіоном. При цьому така особа не знає, які саме злочини вчиняє злочинна організація, а усвідомлює лише, що надає транспортний засіб саме двом із біля десяти учасників такої організації, оскільки зазначені дві особи є її однокласниками. Тобто, особа усвідомлює, що надає транспортний засіб, який може бути використаний для забезпечення злочинної діяльності саме цих учасників злочинної організації. Вона не бачає, але свідомо допускає створення умов, які, нарешті, сприяють злочинній діяльності всіх учасників злочинної організації. На нашу думку, очевидно, що таке діяння має бути кримінально караним за ст. 256 КК України. Таким чином, бачимо, що аналізований злочин може бути вчинений також і з непрямим умислом. Звичайно, що на практиці зазначена особа (особливо за умов консультації адвоката) може давати свідчення, що вона просто надала транспортний засіб, не знаючи про злочинну діяльність своїх однокласників, і керувалася лише “давніми дружніми стосунками” з цими особами. Але, якщо через покази свідків або інші джерела доказів буде встановлено, що транспортний засіб надано не тільки для будь-якого переміщення територією чи відпочинку однокласників, а і для забезпечення можливості своєчасного прибуття для вчинення злочинів, “збирання платні за кришування” або обговорення планування злочинної діяльності та її координації чи іншого забезпечення злочинної діяльності учасників злочинної організації – є всі підстави для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 256 КК України. Ситуації, коли сприяння надається учасникам злочинної організації виключно з метою допомоги вчинити або укрити певний злочин і при цьому особа, яка сприяє, не знає про існування або формування злочинної організації, мають кваліфікуватися лише як пособництво або причетність до вчинення відповідного злочину, але ніяк як сприяння учасникам злочинної організації.

Таким чином, ключовим у розумінні суб'єктивної сторони аналізованого злочину в частині усвідомлення суспільної небезпеки своїх дій суб'єктом сприяння учасникам злочинних організацій, є розуміння подвійності такого усвідомлення. Тобто, по-перше, особа має усвідомлювати наявність організованої злочинної діяльності інших осіб з приводу вчинення тяжких злочинів, і, по-друге, – усвідомлювати свою причетність до такої діяльності.

Слід зазначити, що законодавче визначення прямого умислу містить вказівку тільки на обов'язковість усвідомлення особою суспільно небезпечного характеру вчинюваного діяння, однак у науці кримінального права більшість учених справедливо вважають, що усвідомлення суспільно небезпечного характеру діяння, яке вчиняється, можливе лише при наявності усвідомлення його фактичних ознак (змісту об'єкта, діяння, наслідків, способів, місця, часу, і т. ін.). Лише усвідомлюючи ці ознаки, особа може усвідомлювати його соціальне значення, тобто його суспільну небезпечність, шкідливість для конкретних суспільних відносин [1, с. 17]. Така позиція уявляється правильною.

При дослідженні суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України, виникає необхідність аналізу таких її ознак, як мотив і мета злочину. Загальновизнано, що мотив злочину – це внутрішнє спонукання, рушійна сила вчинку людини, якою керувалась особа, вчиняючи злочин, а мета злочину – це уявлення про той результат, якого прагне досягти особа, вчиняючи суспільно небезпечне діяння [7, с. 8].

Кримінальний закон не називає обов'язкових мети та мотиву вчинення злочину, склад якого передбачений у ст. 256 КК України. Під час аналізу форми вини, з якою вчиняється даний злочин, ми спробували довести, що сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності вчиняється лише з прямим умислом. Однак, як бачимо з конструкції даного складу злочину та його ознак, законодавець спеціально не виділив ні в основному складі злочину, ні в кваліфікованому мотив чи мету його вчинення. Від цього – можемо стверджувати, що при встановленні мети та мотиву вчинення злочину, передбаченого ст. 256 КК України, вони: не будучи обов'язковим елементом юридичного складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України, можуть виступати як обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання (наприклад, п. п. 5, 9 ст. 66; п. п. 3, 4, 10 ст. 67 КК України), тобто вони є одним із проявів установленого в загальних засадах призначення покарання (ст. 65 КК України) конкретно-кримінального критерію, який має враховувати суд, обираючи конкретну міру покарання); можуть виступати як один із показників ступеня тяжкості вчиненого злочину чи бути конкретною характеристикою особи винного (більш загальних критеріїв, які також передбачені в ст. 65 КК України).

При цьому розуміння сприяння саме як сприяння злочинній організації в цілому з суб'єктивної сторони полягає у наявності особливого мотиву, заснованого на певній злочинній субкультури суб'єкта сприяння.

Узагальнюючи викладене, вважаємо, що мотивом, як ознакою суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 256 КК України, можна визначити усвідомлене індивідом на підставі злочинної субкультури (що полягає у схваленні організованої злочинної діяльності з вчинення тяжких злочинів) спонукання до вчинення сприяння злочинній організації, обумовлене потребою, потягом, прагненням чи бажанням досягнення мети сприяння – забезпечення розвитку будь-якої власної діяльності через лояльність, схвалення або підтримку злочинних організацій. На таку підтримку, зокрема, розраховують 25,4 % опитаних під час нашого дослідження громадян України.

За змістом ст. 256 КК України сфера її застосування досить обмежена, оскільки вона може застосовуватися лише при наявності двох взаємопов'язаних умов: 1) сприяння заздалегідь не обіцяне; 2) сприяння вже існуючій організації. Однак, що робити у тих випадках, коли це сприяння, по-перше, заздалегідь обіцяне й надається вже існуючій організації; по-друге, заздалегідь не обіцяне та надається ще не існуючій організації йі, по-третє, заздалегідь обіцяне і надається ще не існуючій організації? В навчальній літературі та науково-практичних коментарях із цього приводу даються далеко не повні та досить суперечливі коментарі. На цей час науковці переважно не приділяють уваги питанням щодо того як кваліфікувати дії, коли сприяння заздалегідь обіцяне або не обіцяне і надається ще не існуючій організації.

Так В. П. Тихий зазначає: “Особа усвідомлює, що вона надає заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриває їх злочинну діяльність, і бажає цього. Якщо ж здійснення цих дій обіцяне до або під час учинення злочину, тобто до моменту вчинення учасниками злочинної організації тяжкого чи особливо тяжкого злочину або до його закінчення, такі дії розглядаються як співучасть у вчиненні цього злочину у вигляді пособництва” [8 с. 236]. Питання ж про те, як кваліфікувати заздалегідь не обіцяне і заздалегідь обіцяне сприяння ще не існуючій організації, тобто на стадії її створення, – залишені тут без відповіді.

В. О. Навроцький відповідає на зазначене питання: “заздалегідь не обіцяним сприянням учасниками злочинних організацій є тоді, коли про його наступне надання не повідомлялося до моменту створення організації. Тобто, сприяння надається вже існуючій організації, її виникнення не обумовлено наданим сприянням. Інакше таке сприяння становить пособництво злочину, передбаченому ст. 255 КК України” [9 с. 731]. Так, згідно з позицією автора, за ст. 255 КК України слід кваліфікувати як пособництво заздалегідь не обіцяне сприяння ство-

ренню злочинної організації. Проте, дії, які заздалегідь не обіцяні, за своєю суттю є не співучастю, а причетністю до злочину. “Дії, що передбачені ст. 256 УУ України, – відзначається в коментарі під редакцією Ю. А. Кармазіна та Є. Л. Стрельцова, – розглядаються як причетність до діяльності злочинної організації, оскільки вони є заздалегідь не обіцяним пособництвом” [10 с. 543–544]. Тому навряд чи правильно заздалегідь не обіцяне пособництво як різновид причетності кваліфікувати на рівні різновиду співучасті. До того ж залишаються відкритими питання про те, а як слід кваліфікувати заздалегідь обіцяне сприяння ще не створеній і вже створеній злочинній організації.

Під час кваліфікації сприяння учасникам злочинних організацій правозастосувач має спиратися на встановлені законом ознаки, якою на цей час є сприяння саме учасникам злочинних організацій. Тобто, якщо сприяння надається фактично організованої групі навіть при повному і детальному усвідомленні особою (яка, наприклад, вивчала і добре орієнтується у кримінальному законі), що вона сприяє учаснику злочинної організації – склад злочину, передбаченого ст. 256 КК України, буде відсутнім, оскільки не буде наявною об’єктивна сторона злочину – відсутнє сприяння саме злочинній організації.

1. Необхідно зазначити, що на практиці злочинні організації не сідають за стіл переговорів зі ст. 12 КК України в руках та Особливою частиною Кримінального кодексу України перед очима та не формулюють мету діяльності (як це зазначено у ч. 4 ст. 256 КК України) – “вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів”, не створюють переліку відповідних злочинів. Хоча іноді складається враження, що саме такий сюжет уявляв собі законодавець, коли закріплював у Законі про кримінальну відповідальність ознаки злочинної організації. І як розуміти за мету – вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів? Очевидно, що вчинення злочинів – це не мета, а засіб досягнення мети збагачення, власної значущості, впливовості тощо. При цьому суб’єкт злочину, передбаченого ст. 256 КК України, згідно з чинними законодавчими положеннями має знати, що організацію створено саме з цитованою метою.

2. Ще раз підкреслимо, що особа при сприянні та укритті фактично може лише усвідомлювати таку ознаку об’єктивної сторони, як сприяння учаснику чи учасникам організації, що планує, вчиняє або вчиняла тяжкі злочини. Це також підтверджується результатами проведеного нами опитування, згідно з яким 54,8 % опитаних громадян України, які мають вищу освіту, визначили, що особа, яка сприяє учасникам злочинної організації для того, щоб нести кримінальну відповідальність, має лише усвідомлювати, що сприяє “організації, яка готує, вчиняє або вчиняла тяжкі злочини”. З метою забезпечення практичного застосування у правоохоронній діяльності саме таке формулювання має бути вжито у ст. 256 КК України замість чинного “сприяння учасникам злочинних організацій”. Безумовно,

що запропоноване формулювання розширить межі кримінальної відповідальності, оскільки в деяких випадках вона зможе наставати і за сприяння учасникам організованої злочинної групи. Оскільки організована злочинна група відповідно до ч. 3 ст. 28 не створюється з метою вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, але її представники з метою укриття злочинів невеликої або середньої тяжкості можуть учинити, наприклад убивство з метою їх приховання – і якщо про це знав суб'єкт сприяння, то стане можливою його притягнення до кримінальної відповідальності. Проте, наданий вище аналіз об'єкту аналізованого злочину дозволяє стверджувати, що суспільна небезпека чинних і запропонованих до криміналізації діянь є рівнозначною та має всі підстави до законодавчого закріплення.

Певну плутанину в кримінально-правове забезпечення протидії сприянню учасникам злочинних організацій вносить також положення ст. 255 КК України в частині встановлення кримінальної відповідальності за “сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп”. Відразу ж виникають питання: про яке саме сприяння тут йде мова – заздалегідь обіцяне чи будь-яке, в тому числі й заздалегідь не обіцяне, і чому сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп виділено як самостійну форму об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого в ст. 255 КК України, а всі інші види сприяння злочинній діяльності повинні розглядатися як причетність до злочину або співучасть у діяльності злочинної організації? Очевидно, що кримінально караним за ст. 255 КК України має бути організація відповідної зустрічі, а не сприяння їй.

На підставі всього вищезазначеного, з метою кримінально-правового забезпечення протидії сприянню учасникам злочинних організацій, заснованого на адекватному відображенні у законі особливостей спільної злочинної діяльності та її усвідомлення, враховуючи необхідність комплексної та науково-обґрунтованої протидії організованим злочинній діяльності, пропонуємо:

1) у частині 1 статті 255 КК України слова “чи сприяння” – замінити на “чи організація”;

2) таку редакцію назви статті та диспозиції ч. 1 ст. 256 КК України:

“Стаття 256. Сприяння організації, яка планує, вчиняє чи вчиняла тяжкі злочини”

Сприяння створенню, стійкості або діяльності організації, яка планує, вчиняє чи вчиняла тяжкі злочини, шляхом надання учасникам такої організації приміщень, транспортних засобів, технічних пристроїв, інформації, документів, грошей, цінних паперів або переваг в отриманні послуг та укриття фактів діяльності такої організації за умов відсутності ознак участі у такій організації або вчинюваних нею злочинах”.

Список використаних джерел

1. Дагель П. С. Установление субъективной стороны преступления / Дагель П. С., Михеев Р. И. — Владивосток : ДВГУ, 1972. — 36 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник для юрид. вузів і ф-тів] / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; [за ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. — Х. : Право, 1997. — 368 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — [6-те вид., перероб. і доп.]. — К. : Юрид. думка, 2009. — 1236 с.
4. Савченко А. В. Сучасне кримінальне право України : [курс лекцій] / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Штанько. — [2-е вид., виправ. та доп.] — К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. — 626 с.
5. Гнетнев М. К. Кримінальна відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності : [монографія] / М. К. Гнетнев. — Луганськ : ТОВ "Віртуальна реальність", 2009. — 310 с.
6. Уголовное право Украины. Общая часть / [Под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация и др.]. — Х. : "Право", 1999. — 360 с.
7. Волков Б. С. Мотивы преступлений (Уголовно-правовые и социально-психологические исследования) / Б. С. Волков. — М. : Изд-во Казанского ун-та, 1982. — 166 с.
8. Кримінальне право України : Загальна частина : [підручник] / [М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.] ; За ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — Київ – Харків : Юрінком Інтер-Право, 2002. — 414 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К. : Юрид. думка, 2007. — 1184 с.
10. Уголовный кодекс Украины. Комментарий / Под ред. Ю. А. Кармазина и Е. А. Стрельцова. — Х. : Одиссей, 2001. — 980 с.

В статье осуществлен анализ субъективной стороны преступления, предусмотренного ст. 256 УК Украины. Рассматриваются теоретические и практические проблемы применения уголовной ответственности за совершение преступления, предусмотренного ст. 256 УК Украины.

The article analyzes the mental element of a crime under the Art. 256 of the Criminal Code of Ukraine. The theoretical and practical problems of the application of the criminal liability for committing a crime under the Art. 256 of the Criminal Code of Ukraine are examined.

Стаття надійшла до редакції журналу 25 травня 2011 року.